

3. Мураховська Т.Є. Теоретичні проблеми формування системи права України. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2003. Вип. 24. С. 139-144.

4. Дронів Б.М. Взаємовплив приватного і публічного права: сучасна континентально-європейська теорія і практика: монографія. Харків, 2018. 192 с.

Ключові слова: система права, дуальність, галузь права, публічне та приватне право

Key words: legal system, duality, branch of law, public and private law

Лук'янчук Ольга Вікторівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

аспірант кафедри загальної теорії права та держави

ГЕРМЕНЕВТИКА ПРАВА В СИСТЕМІ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗМІН ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Враховуючи стрімкий розвиток науки та досвід наукового пізнання у ХХІ столітті, важко заперечувати, що розвиток методологічних та понятійних механізмів правничого знання та його доцільне теоретико-методологічне осмислення постає одним із найважливіших чинників прогресу, трансформації з урахуванням необхідності осмислення нових соціально-правових реалій.

В результаті розвитку науки, наукові поняття та методологія наукового пізнання акумулюють знання і є підставою об'єднання в системи.

Подальше застосування результатів цієї систематизації перетворює їх в універсальний науковий засіб, спрямований на подальший розвиток

пізнавального процесу та практичного застосування. Тому закономірним є той факт, що кардинальні перетворення науки породжують інколи радикальні зміни в науковій методології та зміні наукових парадигм в яких методологія правничого знання постає об'єктом спеціального аналізу. Націлений на виявлення закономірностей формування та вдосконалення методологічних інструментів, подібний аналіз служить подальшому розвитку пізнавального процесу, виступаючи внутрішнім фактором його оптимізації та ефективності реалізації як у фундаментальному, так і у прикладному напрямі розвитку правової науки.

За словами Ю.М. Оборотова інноваційна наповненість методології юриспруденції вимагає від дослідників толерантності в оцінці використовуваних концептуальних ідей, парадигм, методологічного інструментарію, категорій і конструкцій і, звичайно ж, методологічної оптики, що забезпечує ситуативність і індивідуальність в осягненні правової сфери та державності. При цьому розвиток методології юриспруденції в напрямку міждисциплінарності і змішаних методологій не залишає сліду від замкнутості на себе правової нормативності і дозволяє знайти виходи з проблеми загрозливої дегуманізації державної влади [3 ;С. 46].

Загалом, методологію правничої науки можна визначити як систему принципів та способів організації та побудови теоретико-пізнавальної діяльності у галузі дослідження державно-правової дійсності, а також вчення про цю систему. Вже це, досить загальне визначення, свідчить про те, що структура методології науки про право та державу, як і наукової методології взагалі, дуже складна. У ній можуть бути виділені принаймні два тісно взаємопов'язані основні аспекти: 1) вона визначається предметом юридичної науки і пристосований до нього арсенал пізнавальних засобів - сукупність теоретичних принципів, спеціально-наукових методів та способів пізнання державно-правових явищ; відповідним чином

сформульовані теоретичні положення юридичної науки (апарат категорій та понять, положення про особливості, структуру та типологію юридичного знання тощо); методика та техніка пізнавальної діяльності; 2) теоретико-пізнавальне вчення про державно-правову дійсність. Таке вчення не є якоюсь відокремленою, локалізованою науковою дисципліною, воно внутрішньо іманентне всій юридичній науці і становить невід'ємну частину її теорії. Основну методологічну функцію в системі юридичних наук виконує загальна теорія права і держави, спеціальні юридичні науки мають свої методологічні частини, що визначаються специфікою об'єкта їх пізнання та функцій.

В той же час, системне уявлення не самоціль, а тільки засіб системного підходу. Багато характеристик предмету інтересів юриста взагалі не можуть бути визначені інакше, ніж через попередній розгляд цих предметів в системному вигляді. Наприклад, юрист не може обійтись без свідомого чи підсвідомого уявлення про систему, коли відповідає на питання про те, чи завершена його система права чи ні, тобто чи допускає вона приєднання нових елементів, чи стабільна вона, тобто чи зберігає система свою структуру при різноманітних змінах в субстраті. Його також цікавить, чи стаціонарна ця система права (тобто чи зберігає свої елементи при змінах в структурі), чи автономна вона за елементами (чи володіють її підсистеми характеристиками системи в цілому) тощо. Усе це якісно (а не кількісно) визначаючі системні параметри, без яких неможливо сформулювати і системні закономірності [2; С. 477].

Досвід останніх років переконливо свідчить про те, що підвищення авторитету юридичної науки можливе за рахунок не ігнорування (свідомого чи несвідомого) тих чи інших суспільно-політичних та правових поглядів та течій, якими такий багатий сучасний світ, а на основі їх глибокого та всебічного вивчення. Без урахування традицій вітчизняної та світової класичної науки в галузі теорії права та держави, без рецепції зарубіжного

досвіду, залишатимуться безперспективними будь-які спроби подальшої розробки теоретико-правової методології, комплексного вирішення питань взаємозв'язку особистості та громадянського суспільства, держави та інститутів самоорганізації соціуму, права та культури .

В сучасній методології правничих досліджень зростає роль використання засобів сучасної герменевтики, лінгвістичного та семантичного аналізу в процесі інтерпретації норм права, правових текстів, вирішенні завдань тлумачення сутності та значення різних ситуацій, що виникають у застосовній практиці. Методологія сучасної науки, у тому числі і правової, є дуже складним і багатоплановим феноменом.

В той же час, варто зазначити, що методологія юридичної науки не є чимось принципово відмінним та відокремленим від наукової методології загалом. Як різновид останньої вона підпорядковується загальним закономірностям розвитку методологічного знання. Тому на неї повністю поширюються положення про структуру та рівні методологічного аналізу, їх взаємозв'язок та взаємопроникнення тощо. Водночас це не позбавляє методологію загальної теорії права та держави специфічних особливостей, що визначаються специфікою їх предмета та функцій, а також цілей державно-правового пізнання.

Герменевтика виховує повагу до чужої точки зору, терпіння та прагнення порозуміння, не заперечуючи водночас необхідність критичної оцінки. Характерними стають зв'язки між правовою і політичною герменевтикою, які виявляються поєднаними уявленнями про легітимне правління, раціональність та нераціональність у людських міркуваннях про легітимний владний примус. Мислення про право і владу як подію детермінують їх герменевтичну природу. Не менш важливими є питання їх спільної протяжності та формальної взаємозумовленості. Якщо право і влада є предметами дискурсу, то вони можуть існувати у формі моменту або у формі процесу. Кожна з цих двох іпостасей права і влади

характеризується своїми специфічними правилами та закономірностями. Однак загалом можна говорити про континуальність права у владі та влади у праві саме тому, що вони спільно конструюють один соціальний дискурс, не втрачаючи при цьому самостійності за допомогою використання автономних засобів та методів дискурсивних практик [4 ;С. 34].

З цього приводу науковий інтерес становить позиція В.В. Дудченко, яка зазначала, що герменевтика, є сучасним виявом метафізики. Сучасні прибічники аналітичної філософії визнали онтологію і метафізику невід'ємними складовими філософського знання. Герменевтичною проблемою є проблема «букви» і «духу» права. Під «буквою» права розуміють метод екзегез у тлумаченні (віддзеркалення позитивного права), під «духом права» — телеологічний метод (віддзеркалення природного права) [1; С.16].

В умовах різкого загострення глобальних проблем, більшої взаємопов'язаності, взаємозалежності країн і народів, дослідження правових процесів, що протікають усередині нашої країни, не може ізолюватися не тільки від інших внутрішньодержавних явищ і процесів (економічних, соціальних, соціально-психологічних, політичних), а й від світового політико-правового розвитку. Без глибокого з'ясування процесів, які характерні правовому розвитку світу (як у міжнародному праві, так і у внутрішньому праві інших країн), сьогодні неможливо зрозуміти закономірності та перспективи власного правового розвитку.

В умовах глобальних перетворень та безперервного діалогу та взаємовпливу правових систем актуальнішим інтерпретація права та розуміння не тільки віддзеркалення позитивного права, а й віддзеркалення природного права як відображення керівних засад та принципів правового регулювання суспільних відносин. Важливу роль в цьому процесі відведено інтерпретації права за допомогою герменевтичних методів пізнання в

процесі праворозуміння та правотворчості в умовах кардинальних змін в сучасному праві та державі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудченко В.В. Про герменевтичний підхід до права. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса. 2009. Вип. 45. С. 11–16.

2. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. К.: Кондор, 2006. 609 с.

3. Оборотов Ю.М. Юридична методологія як інноваційна сфера. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 44-46.

4. Цуркан-Сайфуліна Ю.В. До питання права і влади крізь призму герменевтичного дискурсу. *Правові новели*. 2017. № 3. С. 27-36.

Ключові слова: методологія юридичних досліджень, герменевтичний метод, інтерпретація права, праворозуміння.

Key words: legal research methodology, hermeneutic method, interpretation of law, legal understanding.